

Ο ΟΜΙΛΗΤΗΣ

Ο Γιώργος Εμμ. Ροδολάκης, Διδάκτορας Δικαίου, Δικηγόρος, ήταν ερευνητής και διευθύνων στο Κέντρο Έρευνας της Ιστορίας του Ελληνικού Δικαίου (ΚΕΙΕΔ) της Ακαδημίας Αθηνών, απ' όπου αποχώρησε ως Διευθυντής Ερευνών (Ερευνητής Α βαθμίδας) και ήδη συνταξιοδοτείται.

Τα ερευνητικά του ενδιαφέροντα εστιάζονται στο βυζαντινό και μεταβυζαντινό δίκαιο με ιδιαίτερη προτίμηση σε θέματα εμποροναυτικού δικαίου και στην έκδοση πηγών του δικαίου (νοταριακοί κώδικες, δικαιοπραχτικά έγγραφα και νομοθετικά κείμενα). Μερικά από τα δημοσιεύματά του είναι:

- *Από το Νόμο Ροδίων στο 53ο βιβλίο των Βασιλικών. Συμβολή στη μελέτη του βυζαντινού ναυτικού δικαίου*, *ΕΚΕΙΕΔ*, 40, Παράρτημα 8, Αθήνα 2007.

- «Les mesures de l' empereur de Byzance Nicéphore 1er (802-811) concernant les nauclèroi: formes atypiques de sureté de créances en droit maritime byzantin?», *Ε.Κ.Ε.Ι.Ε.Δ.*, 40 (2007), 127-146.

- «Υστερον δε την βίβλον τετυπωμένη ευρόντες. Η μεταβυζαντινή πορεία του Νόμου Ροδίων ναυτικού και η έκδοση του *Ius Graeco-Romanum* του J. Leunclavius» (στη συνέχεια: *Μεταβυζαντινή πορεία*), *Πνεύματος Δώρημα Γεωργίου Π. Νάκου, Νόμος, Επιστημονική Επετηρίδα του Τμήματος Νομικής της Σχολής Νομικών, Οικονομικών και Πολιτικών Επιστημών, Αριστοτέλειου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης*, 2010, 399 επ.

- «Ανιχνεύοντας επιβιώσεις του «Νόμου Ροδίων ναυτικού» στο μεταβυζαντινό δίκαιο» (υπό έκδοση).

- «Εμπορικές εταιρίες στην Ύδρα- 1792-1820», *Ε.Κ.Ε.Ι.Ε.Δ.*, 27-28 (1980-1981)1985, 675-698.

- «Η αποδοχή του Γαλλικού Εμπορικού Κώδικα», *Ε.Κ.Ε.Ι.Ε.Δ.*, 29-30 (1982-1883), 1990, 37-48.

Στον τόμο «*La révolution française et l' hellénisme moderne*» (1989) κείμενο στα γαλλικά (379-392).

- ««*Νέον οσπίτιον εκ θεμελίων*». Συμβάσεις για την εκτέλεση οικοδομικών εργασιών στην Ύδρα (1802-1833)», *Ε.Κ.Ε.Ι.Δ.*, 35 (2001), 15-120.

- «Ζητήματα ναυτικού και εμπορικού δικαίου στη Νάξο κατά το 17ο αιώνα», στα *Πρακτικά του Β' Ευρωπαϊκό Συνέδριο Νεοελληνικών Σπουδών, «Η Ελλάδα των Νησιών από τη Φραγκοκρατία ως σήμερα»* (Ρέθυμνο 10-12 Μαΐου 2002), Αθήνα 2004, τ. 2, 385-398.

- «Η ναυτική νομοθεσία της Ύδρας (1803-1818). Τα «Θεσπίσματα», οι «Πολιτικοί και Θαλασσοεμπορικοί νόμοι», οι «Θαλασσοεμπορικοί νόμοι», *Ε.Κ.Ε.Ι.Ε.Δ.*, 38 (2004), 243-319.

- «Καράβια «εις ναύλον» και καράβια «σερμαγελίδικα» στο Αιγαίο (μέσα 17ου – πρώτο τέταρτο 19ου αιώνα)», *Ε.Κ.Ε.Ι.Ε.Δ.*, 41 (2008), 207-253.

- «Η «έκδοση» των χειρόγραφων πηγών του μεταβυζαντινού δικαίου. Ιστορία και προβληματισμοί», *Ε.Κ.Ε.Ι.Ε.Δ.*, 45 (20014-2015), 289-321.

- Α. Σιφωνιού-Καράπα –Γ. Ροδολάκης – Λ. Αρτεμιάδη, Αθήνα 1975-1976. «Ο κώδικας του νοτάριου Νάξου Ιωάννη Μηνιάτη, 1680-1689 (χφ. Γ.Α.Κ. 86)», *Ε.Κ.Ε.Ι.Ε.Δ.*, 29-30 (1982-1883), 1990, 123-1312.

Το μεταβυζαντινό δίκαιο -

I. Χρονικά όρια

Το μεταβυζαντινό δίκαιο αρχίζει με την άλωση της Κωνσταντινούπολης από τους Τούρκους το 1453, αν δεχτούμε εκείνη την καθοριστική και με συμβολικό χαρακτήρα χρονολογία¹. Έχει υποστηριχθεί, ιδιαίτερα από τους Δ. Γκίνη και Ι. Βισβίτζη, ότι η αρχή του δεν είναι ενιαία, αλλά εξαρτάται από την κατάκτηση του κάθε τμήματος της Βυζαντινής αυτοκρατορίας (από τους Φράγκους, τους Ενετούς και τους Τούρκους, που στο τέλος εκτός από τα Επτάνησα έμειναν οι μοναδικοί κυρίαρχοι)². το τέλος του εξαρτάται επίσης από την «απελευθέρωση» της καθεμιάς κατακτημένης περιοχής. Είναι αλήθεια ότι η κατάκτηση μιάς περιοχής, ενός νησιού κ.λπ. καταργεί το «θετό» βυζαντινό δίκαιο. Συνεπώς, σ' αυτό τον τόπο το βυζαντινό δίκαιο μόνο ως επαβίωση εθιμικά μπορεί να εφαρμόζεται (άν και κατά πόσο είναι δυνατό αυτό) και βέβαια ως «μεταβυζαντινό». Ένα συμβατικό τέλος του μεταβυζαντινού δικαίου αντίστοιχο με το 1453 επήλθε -όπως υποστηρίζεται από πολλούς- με την Επανάσταση του 1821, ή με τη σύσταση του ελληνικού κράτους, ή με το διάταγμα της 23 φεβρουαρίου 1835. Κατά τη γνώμη μου, το τέλος του με συμβολική αλλά και καθοριστική σημασία (αντίστοιχο με το 1453) είναι η 1η Ιανουαρίου 1822 που η Α' Εθνοσυνέλευση της Επιδαύρου ψήφισε το «Προσωρινόν Πολίτευμα της Ελλάδος» και όρισε τα σχετικά με τη νομοθεσία (στο άρθρο 4η').

II. Οι πηγές

A'. Νομικά-Νομοθετικά κείμενα των κατακτητητών (ενδεικτική απαρίθμηση):

- α) Ασσιζες της Ιερουσαλήμ, της Κύπρου, της Ρωμανίας (1303-1330)
- β) Νομοθετικές διατάξεις της Βενετικής Δημοκρατίας, Διαταγές βενετικών αρχών, κ.ά.
- γ) Επίσημα έγγραφα Σουλτάνων: Σουλτανικοί Ορισμοί (αχτναμέδες), Βεράτια, Φιρμάνια, Μπουγιουρουλντιά, που παρείχαν "προνόμια" σε πατριάρχες, μητροπολίτες, μονές, νησιά, κ.ά, που επιβάλλουν φόρους, που διατάζουν ορισμένες συμπεριφορές, που απαγορεύουν, κ.λπ.,
- δ) Διαταγές πασάδων και άλλων ανώτατων αξιωματούχων.

¹ Βλ. τη σχετικά πρόσφατη αλλά αναλυτική και τεκμηριωμένη άποψη και για την αρχή και για το τέλος του μεταβυζαντινού δικαίου στην: Ελευθερία Σπ. Παπαγιάννη, *Η νομολογία των εκκλησιαστικών δικαστηρίων της βυζαντινής και μεταβυζαντινής περιόδου σε θέματα περιουσιακού δικαίου*. Ι. Ενοχικό- Εμπράγατο δίκαιο, Αθήνα 1992, 3-5.

² Βλ. Ι. Βισβίτζη, «Το πρόβλημα της ιστορίας του μεταβυζαντινού δικαίου», *Ε.Α.Ι.Ε.Δ.* 6 (1955), 131-153· Δ. Σ. Γκίνης, *Περίγραμμα ιστορίας του μεταβυζαντινού δικαίου*, 1966, 9.

Β'. Πατριαρχικά και συνοδικά επίσημα έγγραφα:

Σιγίλλια (επιστολές που αναφέρεται σε διάφορες εκκλησιαστικές υποθέσεις), Τόμοι (κείμενα με το οποίο επιλύονται σοβαρά εκκλησιαστικά θέματα), Εγκύκλιοι, Γράμματα, Διαγνώσεις, Αποφάσεις.

Γ'. Δικαστικές αποφάσεις:

Δικαστηρίων Πατριαρχικών, Μητροπολιτικών, Επισκοπικών, Μιχτών (από κληρικούς και λαϊκούς-δημογέροντες), Λαϊκών-Κοινοτικών, Διαιτητών (αιρετοκρισίες), Τούρκων ιεροδικαστών (καδήςδων).

Δ'. Αποφάσεις-θεσπίσματα δημογερόντων.**Ε'. Συμφωνητικά συντεχνιών (συναφίων, ρουφετιών).****ΣΤ'. Κωδικοποιήσεις-συλλογές εθιμικού δικαίου:**

Μηκόνου, 26-10-1647: Καταγραφή διατάξεων αστικού κυρίως και ποινικού χαρακτήρα.

Σύρου, 13-6-1695, 12-4-1761, 22-1-1763, 25-12-1812, 18-1-1827: Εμπράγματο, οικογενειακό κληρονομικό δίκαιο και ελάχιστες ποινικές διατάξεις

Λέρον, 18-11-1722 και Πάτμου 17-4-1732: σχετικά με το "γονικό".

Θήρας, 1797: Κωδικοποίηση με πουίλο περιεχόμενο.

Φολεγιάνδρου, 16-8-1808: Περιορίζονται σε κανόνες για την πώληση.

Νάξου, 1775. Νέα σύνθεση 1805-1806/1810: Αποτελεί την πληρέστερη "κωδικοποίηση" εθιμικού δικαίου, όπως την επεξεργάστηκε ο ηγούμενος των Σιναϊτών Πατριών.

Σπεισών, 1-7-1814: Ναυτική νομοθεσία.

Υδρας, α) "Θεσπίσματα", 20-1-1803, β) "Πολιτικοί και Θαλασσοεμπορικοί νόμοι", 1-5-1818 (γ), γ) "Θαλασσοεμπορικοί νόμοι", 1-5-1818: τα Θεσπίσματα περιέχουν Ναυτική νομοθεσία παραπλήσια με των Σπεισών, οι ΠκΘΝ στο πρώτο μέρος περιέχουν δικονομικές διατάξεις, (θεσπίζουν τη σύσταση και συγκρότηση των κριτηρίων και τη δικαιοδοσία των κριτών) και στη συνέχεια περιέχουν την πληρέστερη προεπαναστατική ναυτική νομοθεσία, οι ΘΝ περιορίζονται μόνο στη ναυτική νομοθεσία των ΠκΘΝ.

Ζ'. Δικαιοπραχτικά έγγραφα, Νοταριακοί κώδικες.

α) Οι νοταριακοί Κώδικες. Μολονότι αποτελούν μία μόνο από τις πηγές του δικαίου, επισημαίνουμε ότι οι πράξεις ενός κώδικα έχουν συνταχθεί από ένα και το αυτό πρόσωπο κατά κανόνα επαγγελματία, είναι χρονολογημένες και μάλιστα κατά συνεχή χρονική περίοδο, ο αριθμός τους είναι μεγάλος (ξεπερνά συνήθως την εκατοντάδα και συχνά ανέρχεται σε εκατοντάδες) και καλύπτουν συνήθως ευρύτατο πεδίο συναλλακτικών σχέσεων. Η ενότητα και η συνεκτικότητα που τους χαρακτηρίζουν μαζί με όλα τα άλλα τους δίνουν μια σπουδαία θέση ανάμεσα στις πηγές του δικαίου. Τα τελευταία χρόνια παρατηρείται εκδοτικός οργανισμός όσον αφορά τους νοταριακούς κώδικες. Από το 1987 μέχρι το 2015 έχουν εκδοθεί 33 τόμοι.

β) Παραπλήσια με τους νοταριακούς κώδικες έρχονται τα λυτά δικαιοπραχτικά έγγραφα, που τους συναγωνίζονται μάλιστα σε εκδόσεις, αλλά στερούνται πολλά από τα στοιχεία που δίνουν την ιδιαίτερη αξία σ' ένα κώδικα. Οφείλουμε όμως να αναγνωρίσουμε ότι ακόμα και ένα μόνο έγγραφο, όπως και μία μόνο πράξη από τις εκατοντάδες ενός νοταριακού κώδικα, μπορεί να είναι μοναδικά και να έχουν τόσο μεγάλη σημασία που να ξεπερνά όλα τα άλλα. Επίσης, μία ομάδα δικαιοπραχτικών εγγράφων, που αφορούν μία συγκεκριμένη περιοχή ή ακόμα μία δικαιοπραξία, είναι ισάξια ή και ανώτερη από ένα νοταριακό κώδικα. Αναφέρεται, ενδεικτικά, η έκδοση κατά τη χρονική περίοδο 1987- 2015 εγγράφων από τη Σκύρο (Ξ. Α. Αντωνιάδης, *Αρχείο Εγγράφων Σκύρου*, Αθήνα 1990), εργολαβικών από την Ύδρα (Γ. Ε. Ροδολάκης, «*Νέον οσπίτιον εκ θεμελίων*»...), νοταριακών εγγράφων από τη Νάξο (Δ. Καραμπόλα-Γ. Ροδολάκης, Ο κώδικας Vaticanus Graecus 2639).

Η'. Έργα που εντάσσονται στη «λόγια» παράδοση.

Πρόκειται για Συλλογές Κοσμικού-Βυζαντινού, Εκκλησιαστικού (Κανονικού) και Μιχτού (Νομοκάνονες) δικαίου, για Μεταφράσεις-παραφράσεις ή επεξεργασίες στη λαϊκή γλώσσα των παραπάνω για πρωτότυπα περισσότερο ή λιγότερο έργα (επώνυμα ή ανώνυμα) και άλλα. Έντυπες επιπλέον εκδόσεις βυζαντινών κειμένων αποτέλεσαν περισσότερο ή λιγότερο πηγή και αυτές, ενώ από εκείνες προέκυψαν άλλα έργα.

Ανάμεσα στα εν λόγω έργα ξεχωρίζουμε τα παρακάτω που αποτέλεσαν σταθμούς στο μεταβυζαντινό δίκαιο:

1.— Η παράφραση του έργου «Σύνταγμα κατά Στοιχείον» του Ματθαίου Βλάσταρη από τον Κουνάλη Κριτόπουλο³ που γράφτηκε πιθανόν στη Βέροια το 1495. Μπορεί να θεωρηθεί και το πρώτο έργο του μεταβυζαντινού δικαίου. Ο Κριτόπουλος μεταφράζει στη λαϊκή γλώσσα το Βλάσταρη αλλά εμπλουτίζει το κείμενό του με πολλά αποσπάσματα από την «Εξάβιβλο» του Κ. Αρμενόπουλου και αυτά στη λαϊκή γλώσσα. Έτσι ενώνονται δυο από τα σημαντικότερα έργα του Βυζαντινού δικαίου γραμμένα στους υστεροβυζαντινούς χρόνους (το 1335 και το 1345 αντίστοιχα) που αφορούν το ένα το εκκλησιαστικό και το άλλο το κοσμικό δίκαιο. Και δεν πρέπει να περάσει απαρατήρητο το γεγονός ότι το πρώτο νομικό έργο της τουρκοκρατίας βασίζεται στην παράδοση (δηλαδή στο βυζαντινό δίκαιο όπως διαμορφώθηκε στους τελευταίους αιώνες της αυτοκρατορίας), ενώνει το εκκλησιαστικό με το κοσμικό δίκαιο, αποτελεί πηγή σε μεταγενέστερα έργα⁴ και γράφεται στη νεοελληνική γλώσσα. Σώζεται σε αρκετά χειρόγραφα και παραμένει ανέκδοτη.

2.— Μισό αιώνα αργότερα το 1561 ο Μανουήλ Μαλαξός, νοτάριος στη Μητρόπολη Θηβών, γράφει το Νομοκάνονά του⁵ που υπήρξε το κυριότερο νομοκανονικό έργο της τουρκοκρατίας. Και πράγμα παράξενο, ενώ τον πρωτογράφει στη λόγια γλώσσα, τον επόμενο κιόλας χρόνο, όπως παραδέχεται η κρατούσα θεωρία και όπως προκύπτει από το προοίμιό του, ο ίδιος τον μεταφράζει στη λαϊκή γλώσσα. Και αυτή η μετάφραση με τις παραλλαγές της, η παράφραση, όπως συνήθως ονομάζεται, είχε τεράστια διάδοση, γεγονός που αποδεικνύεται αναντίρρητα από τις εκατοντάδες τα χειρόγραφα που σώζονται⁶, ενώ το κείμενο στη λόγια γλώσσα βρίσκεται μόνο σε πέντε χειρόγραφα.

3.— Αποκορύφωμα αυτής της συγγραφικής δραστηριότητας αποτελεί η έκδοση στη Βενετία το 1744 της Εξαβίβλου του Αρμενόπουλου σε μετάφραση βελτιωμένη από τον Αλέξιο Σπανό¹⁴, με εντολή και δαπάνες του μητροπολίτη Ηρακλείας Γεράσιμου. Η μετάφραση του Σπανού επανεκδόθηκε στα 1766, 1769, 1777, 1793, 1805 και 1820. Γνώρισε συνολικά 7 εκδόσεις μέσα σε 76 χρόνια.

Δεν θάπρεπε να παραλείψουμε τα νομοθετήματα των παραδουνάβιων χωρών που είναι γραμμένα στα ελληνικά. Αναφέρονται ενδεικτικά: α) Ο «Νομοκάνων» του Γεωργίου Τραπεζούντιου (1730), στη λαϊκή γλώσσα, β) Το «Νομικόν Πρόχειρον» του Μιχαήλ Φωτεινόπουλου (1765), γ) Το «Συνταγμάτιον Νομικόν» του Υψηλάντη (1780), δ) Ο «Κώδικας της Μολδαβίας» (1817) σε ελληνική λαϊκή γλώσσα πρώτα και μετά μεταφράστηκε στη ντόπια, ε) Ο «Πολιτικός Κώδικας της Ουγαροβλαχίας» (1818), σε απλή καθαρεύουσα, στ) Η «Δικανική Τέχνη» του Δημητρίου Καταρτζή-Φωτιάδου (1793), σε λαϊκή γλώσσα/

Τζάννε Μανδάκης, νοτάριος

Πώληση

1567, 25 Απριλίου

[(εβ)γαλ(μενο)]

†Εἰς τὸ ὄνομα τοῦ [ἀναστάντος] Χριστοῦ ἀμήν, στοὺς 1567, μην(ος) Ἀπριλί(ου) στὰς 25, εἰς τὴ Σαντορ(ίνη) | εἰς τὸ κάστρον τοῦ Σκάρου εἰς τὸν νοῖκον νεμένα τοῦ Τζάνν(εν) Μαδάκ(ην) Κρουσένζια πρεζέντ(ε) | καὶ θεληματικῶς τῆς συβίας μου τ(ῆς) Μαρούλ(ας) καὶ πρεζέντ(ε) τῶν ὑποκάτωθ(εν) καὶ παρα | καλεμ(ένων) μαρτύρ(ων) ὡς δὲ δηλοῦντ(αι), θέλων καὶ κάνων τὴν δυνατὴ φέρμ(ον) καὶ ἀχάλα(στον) πουλησία | καὶ εἰς ὄνομα πουλησί(ας) δίνονμεν καὶ πουλοῦμεν τοῦ μ(ισερ) Ἀντωνί(ου) Τζάννε καὶ τῆς ἀρ | χόντισσάς του μὲ τὶς κληρονόμους του ἕναν κομμάτι χωράφι λεγόμενον) ἢ Λάκκος σύμπλι(ον) | εἰς τοῦ μ(ισερ) Γιάκουμου Μπελώνι(αν) καὶ εἰς τὴν Τρυπητὴ καὶ ἀπὸ τὴν ἄλλη μεριά τοῦ κῦρ Τζάνν(εν) | Νταμίγου πολὺν ὀλίγον ὡς εὐρίσκεται μὲ ὄλαν του τὰ δικαιώματα μὲ ἰστέρνες μὲ πα | τητήρι μὲ μάντρες ποστάδον καὶ τζερεκιελάδον ὡς εὐρίσκεται καθὼς τό 'χομεν καὶ ἐ | μεις ἀγορασμ(ένον) ἀπὸ τὴ μακαριτὴ ἀρχοντοπούλ(αν) κερα-Φλουρέντζα Νταρτζεντοπού | λα κουνιάδα του μεγαλειοτάτ(ου) καὶ ποτὲ μισερ Ντομήνιγου Κρίσπου γροικώντας καὶ ξεκα | θαρίζοντας δίνων καὶ πουλῶ τουν τηνη ἴν πρέζιον καὶ θαλόρε γιά δου(κάτα) κορέντ(ε) Νο 100, | ἦγου ἑκατόν, καὶ μαρτζέλους | ἀργυροῦς Νο 3, ἦγου τρεῖς, ο διὰ χαράτι τὸν κάθε χρόνον | εἰς τὴ μπόστ(α)ν ἐμ(ένα) τοῦ Τζάννε Μαδάκη δίνοντάς το ἄλλην κράτησ(ιν) νὰ μὴν ἔχειν ἀπὸ | τὴν σήμερον νῆμέρα καὶ ὥρα δέλομεν μὲ καλὴ μας ὄρεξιν καὶ μὲ τὴν εὐκὴν τοῦ Θεοῦ | νὰ τὸ ἔχη τῆς ἐξουσίας του πουλήσ(ει), χαρίσ(ει) ψυχικὸ δώσ(ει) νὰ κάνη ὡς θέλει καὶ βούλετ(αι) | σὰν πρῶμα ἐδικόν του καλὰ πουλημένος καὶ καλαγορασμ(ένος) ἀπὸ τ' ἄνωθ(εν) δ(ουκάτα) | ἑκατὴν, κρᾶζομαιν πληρωμένος καὶ καλὰ σατξισφάδος εὐκαριστημένος [...] | γαλμέντε ὡς ἕναν τορνέσι καὶ καμμίαν ἄλλην κράτησ(ιν) νὰ μὴν ἔχη [δί] νοντας τὸ ἄνωθ(εν) | χαράτι ὀμπλιγάροντάς του ἐμεῖς καὶ τὰ καλάν μ(ας) εἰς κάθα καιρὸν νὰ τὸν μαντινί | ρωμεν καὶ νὰ τόνε ξεπερδεύγωμεν εἰς κάθα ἐνάντιον τόσο μὲ κ [ρίσιν] ὡσὰ χωρὶς κρίσ(εως) ἀφέντε | του ὡσὰν καὶ πρεζέντε του, καθὼς φαίνεται πως ἔναι καὶ δοικισμένος ἄνθρωπος τίμιος καὶ σικκιλάρης | καὶ διὰ πίστ(ιν) καὶ τέλεια δύναμη ἐβάλαμεν καὶ πέναν τῆς ἀφεντίας ὑπέρ(πυρα) 200, ὁ | ἀλληλογόησας νὰ τὰ ζημιώνεται τὰ ἥμισυ τῆς ἀφεντίας τὰ ἥμισυ τῆς μερίδ(ος) ποῦ | στέργει ἢ πένα πληρωμένη [ο νὰ πληρώσ(η)] εἰς ἄλλο μόνον | ἢ παρὼν νὰ 'ναι φέρμ(α) δυ[νατὴ] | καὶ [ἀχάλαστος], ἀκόμη

ὅσες στέρνες ἔναι σκαμμένες ἔναι μὲ τέτοια κοντετζιου νὰ γεμί | ζου πρότερον παρὰ τὶς ἄλλες ποῦ 'ναι κοντά του καὶ τὰ ἐξῆς. Καὶ διὰ δύναμιν | ἐπαρεκάλεσαν τὶς κρασμ(έν)ους καὶ ἄξιους μ(άρτυρες) ὡς ἄνωθεν δηλοῦνται ἔτσι στέ(ργου)ν).

Πρῶ(τον) μ(άρτυρες) καθὼς φαίνεται καὶ εἰς τὸ ἱκάντ(ος) τῆς ἀφεντίας μας γραμμένον ὑπὸ χειρὸς τῶν κάτωθεν.

–Εγὼ μαρουλα στέγρο τα ανοδε

–μάρτυς παρακαλετὸς ὁ προσκυνημένος ἀφέντ(ης) ὁ μισερ πρὲ Μᾶρκ(ος) Σόρτ(ε).

–μάρτυς ὁ εὐγενέστατος ἄρχος μισερ Μαρήνιν Ταρτζέντας καὶ φατόρ(ος) Σαντορ(ίνης).

–μάρτυς ὁ μ(ισερ) Μανολη Κολουβᾶς.

–ἐγὼ πρε μαρκ(ος) σορτε μαρτηρας παρακαλετο.

–εγὼ μαρηνος ταρτζεντας φατουρος και [...λαριο] σαντορινης μαρτιρο τ' ανωθ(εν).

(Μονόγραμμα, σῆμα νοταριακό) ἐγὼ τζαν(εν) μαδακ(ης) κ(αι) νοτ(α)ρ(ιος) τ(ης) εγλαμπρο(τατης) μ(ας) αφεν | τίας ὑπο παρακαλι(ας) γράφω κ(αι) στερεόνο.

(Γραμμένο στο φ. 1 θ του 131)

Τζάννε Μανδάκης, νοτάριος

Απόδειξη εξόφλησης

1567, 11 Μαΐου

Στοὺς 1567 μην(ος) Μαγί(ου) στὰς 11 εἰς τὴ Σαντορ(ίνη) μέσα στὸ σπίτι τοῦ ἄρχου κῦ | ρ Ἀντώνη Τζάννε.

Ὅμολογ(ῶ) ἐγὼ Τζάννε Μαδάκ(ης) πὼς ὁ, τι εἶχαμεν νὰ κάνωμεν ἀπάνω | στὴ πουλησία ποῦ ἐκάμαμεν στὸ Λακκίον μὲ τὴν [...] | [...] τὸ μ(ισερ) Ἀντώνη πὼς εἶμ(αι) πληρωμέ(νος) σατξισφάδος εὐχαριστη | μένα καὶ ἀνεπαμένα μὲ καλὴν μ(ας) ὄρεξη καὶ δὲν ἔχει πλέ(ον) μετ' ἐμένα | νὰ κάμη μηδὲ κανεὶς ἀπὸ μ(ᾶς) νὰ κάμη μετάνοιαν μὰ νὰ ναι [...] | νέτος καὶ πατζί[φ]ικος ἀπὸ τὴν πουλησί(αν) μας [...].

Ἐγὼ τζάνε μαδάκ(ης) στερεονο την.

†Τὸ λεγόμενον) χωράφι ἦγου τὸ Λακκίον ἐπούλησ(αν) καὶ ἔδωκαν τοῦ μισερ Ἀντών(η) καὶ τῶν κληρονόμων του ἔτζι θέλων καὶ ἐγὼν καὶ ἡ γυναικα μου καὶ | οἱ κληρονόμοι τῶν κληρονόμων μου [...] | ποτὲ νὰ μὴν πειράξου [...] | κληρονόμων του μὰ νὰ τὸ δώση καὶ νὰ τὸ κληρονομήση

ΔΗΜΗΤΡΑ Π. ΚΑΡΑΜΠΟΥΛΑ - ΓΙΩΡΓΟΣ Ε. ΡΟΔΟΛΑΚΗΣ
Ο ΚΩΔΙΚΑΣ VATICANUS GRAECUS 2639
Ναξιακά νοταριακά έγγραφα του δουκάτου του Αιγαίου
και της τουρκοκρατίας (1472-1598 και 1702-1798)
ΕΚΕΙΕΔ τ. 44, Παράρτημα 12 (2012-2013)

148

Ιωάννης Σπανός, νοτάριος

Πώληση

1588, 1 Ιουλίου

(αραβική γραφή, σφραγίδα)* Έβγαλμένη | και πάλι, φ. 217

†Εἰς δόξαν Χριστοῦ ἀμήν εἰς τὸν ἀφπῆ', μηνὶ Ἰουλίῳ α', εἰς τὸ χω-
ρί(ον) τὸ ἐπονομαζόμενον Μονὴ εἰς τὸν οἶ | κον τῆς κερα-Λιανῆς τοῦ
Μπούφου εὐρισκόμενος ὁ κύρ Γεώργ(ιος) τοῦ Τζαννῆ ἀπὸ δὲ τὸ ἄλλο
μέρος κύρ Ἰω(άννης) | Τζούβαλης πέφτου καὶ οἱ δύο μερίδες εἰς συμπί-
θασιν πούλησις. Ἐχοντας ὁ κύρ Γεώργ(ιος) ἓνα σπὶ | τι μὲ τὴν αὐλήν
του ἐδῶ εἰς τὴ Μονὴ σύμπλιον τοῦ Μανώλη τοῦ Δημήτρη καὶ τοῦ Μι-
χάλη Σικάλα ἀγοραστὸ | ἀπὸ τὴν Καλὴ Πέρου θέλει ὁ κύρ Γεώργ(ιος)
καὶ δώνει καὶ πουλεῖ τὸ ἀνωθεν σπὶτι ἀπὸ τὴν σήμερον μὲ τὴν | αὐλήν
του καθὼς εὐρίσκεται τοῦ κύρ Ἰω(άννη) καὶ τῶν κληρονόμων του καὶ ἡ
πούλησιαν τοῦ παρόντος σπὶτι | ου καὶ τῆς αὐλῆς εἶναι δουκάτα χρυσᾶ
βενέτικα δ' καὶ χαράτζι ἄσπρο α' καὶ ἄλλη κράτηση νὰ | μὴδὲν ἔχη
τὸ παρὸν σπὶτι ἀλλὰ νὰ τὸ ἔχη ὁ κύρ Ἰω(άννης) τῆς ἐξουσίας του νὰ
τὸ πουλήσῃ νὰ τὸ προυκίσῃ καὶ | ὡς βουλή[θῆ ποι]ήσῃ ὡς κάθε εἷς τὸ
ἐδι[κόν] του πρᾶγμα ὡς ἀγοράν του [...] μὲ τεσταμέν | τον ἰδῶσει καὶ
ἐμποδο ἀπὸ κανεὶ νὰ μὴδὲν ἔχη καὶ ἀνμποδίζοντας παρ[ά τινος ἀν]
δρώπου νὰ εἶναι | κρατημένος ὁ κύρ Γεώργ(ιος) καὶ τὰ καλὰ του νὰ
μαντινιέρου καὶ νὰ ἐξεγγου[σεύγου] τὸν ἀνωθε Ἰω(άννη) καὶ τοὺς κλη-
ρονόμους του ἀπὸ πᾶσα λογῆς πείραξῃ ὁποῦ νὰ τοῦ συγυρῆ τοῦ ἀνωθε
καὶ τῶν κληρονόμων του διὰ | τὸ ἀνωθε σπὶτι καὶ τὴν αὐλή, ὁμολογώντας
ὁ κύρ Γεώργ(ιος) τὸ πῶς ἐπῆρε καὶ ἐπερίλαβε τὰ ἀνωθε τέσσε | ρα τζι-
κίνιαν καθὼς τὸ ἐπόκοψα ἐγὼ ὁ κάτω γεγραμμένος παπ(ᾶς) καὶ ὁ κύρ
Γεώργ(ιος) Λουμπαρδόπουλος καὶ ἐ | πλήρωσεν ὁ κύρ Γεώργ(ιος) τὸ
κεφαλοχάρτζον του καὶ εἶναι πληρωμένος καὶ σατζιφάδος εἰς τὰ τέσσε
| ρα τζικίνια ὡς ἓνα τορνέσι καὶ τὸ σπὶτι ἀπομείνει ἀπὸ τὴν σήμερον
εἰς τὴν ἐξουσίαν τοῦ κύρ Ἰω(άννη) ὡς ἄνω | δε γράφομεν. Καὶ εἰς ὄλο
τὸ ἄνω γεγραμμένο ἐπομείναισιν κουτέντοι καὶ ἀναπαμένοι θάνου καὶ
ἀλληλοῖτα | εἰς τὸ μέσον τος ὑπέ(ρπυρα) ρ', τὰ ἥμισυ τῆς ἀφεντίας καὶ
τὰ ἥμισυ τῆς μερίδος ὁποῦ στρέξει τὴν παροῦσα γρα | φῆ καὶ ἀλληλοῖτα
πληρωμένη καὶ ἀπλήρωτη ἡ γραφὴ ἰσχυρὰ θεβαία καὶ ἀγάλαστον,
παρακαλοῦ καὶ ἂ | ξισπίστους μαρτύρου τὸν Πιέρον Σπανὸ τὸν κύρ
Γεώργ(ιον) Μαυρογεώργη καὶ κύρ Μιχάλη Στανπάγκον | κύρ Μιχάλη
Κουμμ(έρ)τας.

Κ(αγω) πα(πα) ιω(άννης) σπαν(ος) νο(τάρι)ος εγραψα τη ἐμι χειρι
υπο παρακαλίας τον διο μεριδον.

*

غيب الطلب و الاتماس وصف العلم على القرطاس | تمقه الفقر على بن الياس المولى بقشه خلافة

Gibbe-t-talib ve iltimas vafou 'l-ilm 'ala al-kirtas namika al-fakir Ilias
al-molla be Naksa hilafeten

«Ἐπειτα ἀπὸ αἴτηση καὶ φιλικὴ παράκληση, περιγράφονται τα γνωστά
στο χαρτί. Ἐγραψε ὁ φτωχὸς Αλή, γιὸς τοῦ Ιλιάς, ἀναπληρωτῆς τοῦ μολ-
λά στη Νάξο».

Η σφραγίδα δεν διαβάζεται.

في اظلال القدس
تقديس القديس

67
9417

Handwritten text in Arabic script, appearing to be a religious or liturgical text. The text is arranged in several lines across the page, with some characters appearing to be in a different script or dialect. The text is somewhat faded and difficult to read in many places due to the quality of the scan and the age of the document. Some legible words include "في اظلال القدس" and "تقديس القديس".

autres despoilles, et sur tout le butin fait mettre ceste très-honorable inscription: Alexandre, fils de Philippus, et les Grecs, exceptez les Lacédémoniens, ont conquis ce butin sur les Barbares habitants en Asie.»

(Plutarque, *Vie des hommes illustres*, trad. Amyot, *Alexandre* XXIV-XXVIII/XVI)

Page 259.

Note C

Contrat passé entre le capitaine Dimitri et M. de Chateaubriand^a.

Διὰ τοῦ παρόντος γράμματος γίννεται δήλον ὅτι ὁ κύριος Χατζὶ Πολύκαρπος τοῦ Λαζάρου Χαβιαρτζῆς ὁποῦ ἔχει ναβλωμένην τὴν πολάκα ὀνόματι ὁ ἅγιος Ἰωάννης τοῦ Κ^ο. Δημητρίου Στέριου ἀπὸ τὸ Βόλο μὲ Ὁθωμανικὴν παντιέραν ἀπὸ ἐδῶ διὰ τὸν γιάφαν διὰ νὰ πιαίνῃ τοὺς Χατζίδους Ρωμαίους, ἐσυμφώνησεν τὴν σήμερον μετὰ τοῦ μουσοῦ Σατῶ Μριάντ μπειζαντῆς Φραντζῆζος νὰ τοῦ δώσουν μέσα εἰς τὸ ἄνωθεν καρὰβι μίαν μικρὰν κάμαραν νὰ καθίσῃ αὐτὸς καὶ δῶα του δούλοι μαζί, διὰ νὰ κάμῃ τὸ ταξίδι ἀπὸ ἐδῶ εἰς τὸ γιάφα, νὰ τοῦ δείδουν τόπον εἰς τὸ ὀτζάκη τοῦ καπιτάνιου νὰ μαγειρεύῃ τὸ φαγίτου, ὥσον νερον χρειαστεῖ κάθε φορὰν, νὰ τὸν καλοκιτᾶζουν εἰς ὥσον καιρὸν σταθεὶ εἰς τὸ ταξίδι, καὶ κατὰ πάντα τρώπον νὰ τὸν συχαριστίσουν χωρὶς νὰ τοῦ προξενιθῇ καμία ἐνώχλησις. διὰ νάβλον αὐτῆς τῆς κάμαρας ὁποῦ εἶναι ἡ ἀντικάμερα τοῦ καπιτάνιου, καὶ διὰ ἄλλαις ταῖς ἀνωθεν δούλευσαις ἐσυμφώνησαν γρόσσους ἑπτακόσια ἤτι L: 700: τὰ ὁποῖα ὁ ἄνωθεν μπειζαντῆς τὰ ἐμέτρησεν τοῦ Χατζὶ Πολυκαρπού, καὶ αὐτὸς ὁμολογεῖ πῶς τὰ ἔλαβεν, ὅθεν δὲν ἔχει πλέον ὁ καπιτάνος νὰ τοῦ ζητᾷ τίποτε, οὔτε ἐδῶ, οὔτε εἰς τὸ γιάφαν, ὅταν φθάσει καὶ ἔχεινὰ ξεμπαρκαρισῇ. διὰ τοῦτο αἱ ὑπώσχεται τῶσον ὁ ῥηθῆς Χατζὶ Πολύκαρπος ναβλωκτῆς καθὼς καὶ ὁ Καπιτάνος νὰ φυλάξουν ἄλλα αὐτὰ ὁποῦ ὑπωσχέθικαν καὶ εἰς ἐνδυξιν ἀληθείας ὑπώγραψαν ἀμφώτεροι τὸ πάρον γράμμα καὶ τὸ ἔδωσαν εἰς χεῖρας τοῦ μουσοῦ Σατῶ Μριάντ, ὁποῦ ἔχει τὸ κύρος καὶ τὴν ἰσχὺν ἐν παντὶ καιρῷ καὶ τόπῳ. Κωνσταντινόπολ. $\frac{6}{18}$ Σεπτεμβρίου 1806.

χατζη πολικαρπος λαζαρου δεβιονο^b.
καπιταν δημητρης στηρηο δεβιονο^c.

- (d) ^a Ο καπιταν διμητρης ηπροσχετε μεταμενα ανεφ εξ εναντιας κερου να μιν σταθη περισσοτερο απο μιαν ημερα καστρι και χηου. ελαβον τον ναβα^ο γρο 700 ητι επτακοσια
χατζη πολικαρπο λαζαρου.

a. Ce contrat a été copié avec les fautes d'orthographe grossières, les faux accents et les barbarismes de l'original.
b. Signature de Polycarpe.
c. Signature de Démétrius.

- (d) a. Écrit de la main de Polycarpe.

Σαίντ-Ιλαίρ (Saint-Hilaire), Αϊμίλιος-Μάγκος, επώνυμος **Μάγκο ντέ** — Γάλλος συγγραφέας (1793—1887) Συνέγραψε μετά την επανάστασιν του Ιουλίου έργα σκοπούντα νά καταστήσουν εις τὸν λαόν συμπαιθεῖς τὰς ἀναμνήσεις τῆς πρώτης αὐτοκρατορίας.

Γ. Ι. Β.

— **Σαίντ-Ιλαίρ (Saint-Hilaire), Αὔγουστος, μαρκήσιος ντέ Κέ ντέ** — Γάλλος φιλόλογος καὶ ἐλληνιστής (1837—1839). Σπουδασὴς πολιτικῆς ἐπιστήμας καὶ ἀρχαίων καὶ νεωτέρων φιλολογίας, καθὼς καὶ πολλὰς ἐκ τῶν ξωσῶν γλωσσῶν, μετὰξὺ τῶν ὁποίων καὶ τὴν ἑλληνικὴν, κατέργηεν ιδιαίτερος εἰς τὴν φιλολογικὴν ἱστορίαν τοῦ μεσαίωνα, ἀλλ' ἐγένετο κυρίως γνωστός διὰ τῶν ἐργασιῶν του ἐπὶ τῆς νεωτέρας ἑλληνικῆς γλώσσης καὶ διὰ τὰς ἐκδόσεις τῶν ἀρχαίων Γάλλων ποιητῶν. Διανεόμηνος ὑπὸ εὐλακρῶν ἀσθημάτων φιλελληνιστοῦ, υπερεμάχησεν εἰς πάσαν περιτάσασιν ὑπὲρ τῶν ἑλληνικῶν συμπεφοῦτων, ἅμα δὲ ὡς συνιστήθη ἐν Παισιῶσι ὁ «πρὸς ἐνθάρρουναν τῶν ἑλληνικῶν σπουδῶν σύλλογος ἐν Γαλλίᾳ», ἐν τοῖς πρώτοις τῷ 1870 ἐνεργάφῃ ἐνεργῶν μέλος, γενόμενος εἰτα πρόεδρος αὐτοῦ καὶ συμβουλῶν εἰς τὴν ἐκδοσιν τῆς «Revue des Études Grecques» καὶ τοῦ «Annuaire de l'association pour l'encouragement des Études Grecques en France», τῶν ὁποίων πρόκεινται ἤδη 60 τόμοι, κίθρις πραγματικῶν ἀφορωσῶν τὴν ἀρχαίαν καὶ νέαν Ἑλλάδα. Ἐν αὐτοῖς πλείστα διακριθῆναι φέρουν τὴν ὑπογραφήν τοῦ Σαίντ-Ιλαίρ. Μετὰ τὸν θάνατόν του κατέλειπεν ἱκανὰ ἔργα περὶ Ἑλλάδος καὶ ἐδώρησεν εἰς τὴν Ἑθνικὴν βιβλιοθήκην αὐτόγραφα διασημῶν ἀνδρῶν. Μεταξὺ τῶν ἔργων του εἶναι πολλὰ μεταφράσεις, εἰς τὴν γαλλικὴν, ἔργων τοῦ Κοραΐ, τοῦ Ρίζου Νερουλοῦ, τοῦ Σούτσου, τοῦ Βικέλα καὶ ἄλλων, ἃ κυριώτεροι τῶν ὁποίων εἶναι: «Ἀνέκδοτοι ἐπιστολαὶ τοῦ Κοραΐ πρὸς τὸν Σαρντόν ντέ Λε Ροσέ τῶν ἐτῶν 1790—1796» (1877), «Ἐπιστολαὶ τοῦ Κοραΐ πρὸς τὸν Προτοφύλτην τῆς Σμύρνης» (1880), «Λοκρῆς Ἀζαξ» τοῦ Βικέλα (1879), «Ἀνέκδοτα ποιήματα» τοῦ Ρίζου Νερουλοῦ (1880), κτλ. Ἐκ τῶν ἄλλων του ἔργων τὰ κυριώτερα εἶναι ἐκδόσεις παλαιῶν κειμένων Γάλλων καὶ ἑνῶν συγγραμμάτων, ὡς ἡ τῶν «Ἀπάντων τοῦ Εὐσταθίου Ντεσζ» εἰς 8 τόμους (1878—1890), ἡ ἐκδόσις τῶν «Μύθων τοῦ Αἰσώπου» κατὰ μετάφρασιν τοῦ Ζιλ Κορορρέ (1882), «Τὸ πρῶτον κείμενον τῶν ἐπιστολῶν τῆς Κυρίας ντέ Σεβινι» (1880) κτλ.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. *Δημητρίου Βικέλα*, «Notice sur le marquis de Queux-Saint-Hilaire, suivie des discours prononcés à ses obsèques» (Paris 1890).

T. E. E. — M. A. B.

Αἰμίλιος Νεγκυρζίν (Negrand) 1841—1903
Γάλλος Νεοϋμανδίνος